

→ Helsinki Summer School Planning a Growing Urban Region ФИНСКА

→ Финска - капија између истока и запада - била је део Шведске од XII века до 1809.године, потом део Велике руске империје од 1809.године до стицања независности 1917.године. Позиција између ове две велике државе неминовно је утицала на развој Финске, њену историју и културу. Финска је постала члан Уједињених нација 1955.године, а члан Европске уније 1995.године.

Финску чине 4 региона:

- Јужни – равничарски предео, урбанизована регија са развијеном индустријом и поморским саобраћајем, оријентисана према континенталној Европи.
- Западни – највећи европски архипелаг и регија богата нетакнутим природним пределима, оријентисана ка суседној Шведској.
- Источни – регија ретке насељености са пространим и густим шумским пределима, оријентисана према Русији.
- Северни – Лапонија – веома ретко насељена регија са широким отвореним просторствима и оскудном вегетацијом.

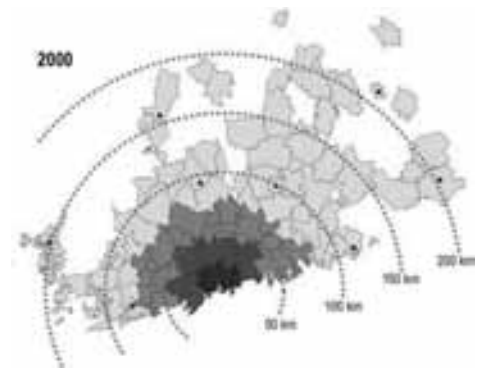
Велики део површине Финске покривен је мрежом језера свих облика и величина и зато је називају “Земљом 1000 језера”. Фински архипелаг, један од најлепших у свету, нетакнуте шуме и језера главне су природне карактеристике ове државе на крајњем северу Европе.

Миграција у градове у Финској је почела релативно касно - 1950-тих, али је процес урбанизације био убрзан и данас 2/3 популације живи у урбаним центрима. У последњих 40 година, првобитно пољопривредна земља, постала је технолошки напредно и просперитетно друштво.

Веома богато културно наслеђе Финске потврђује речи њеног великог државника и филозофа XIX века, J.V.Snellmana: “Снага малих нација лежи у њиховој култури”.

Општи подаци:

- површина - 338 000 km²
- 10% површине под водом, 69% површине под шумом
- 187 888 језера, 179 584 острва, дужина обале 4500km
- 5.2 милиона становника
- густина насељености 17 становника / km²
- државно уређење – Република
- државне религије – лутеранска, православна (86% лутеранци, 1% православци)
- фински језик говори 93.5% популације, Шведски - 5.9%, Суоми (аутентични језик Лапонаца) < 1%

Suomenlinna

Сенат сквер

Seurasaari

Успенски црква

Веома је значајно финско архитектонско наслеђе – јединствени дрвени градови (Parvoo, Tammisaari, Raahe), неокласицистичка архитектура утицаја Руске ере, архитектура art nouveau нарочито у Хелсинкију, функционалистичка европска архитектура и дела чувеног финског архитекте Алвара Алта.

У свету познат фински дизајн, инспирисан природом и чистим формама, присутан је свуда – од савршених и једноставних минималистичких предмета (текстил, стакло, керамика, накит, итд.) до сјајног архитектонског дизајна.

Основно обележје модерне Финске је интензиван развој технологије која коегзистира са нетакнутом природом на један веома специфичан начин.

Један од најзначајнијих примера иновативног финског дизајна и технологије је производња мобилне телефоније Nokia – бренд који је један од покретача глобалне hi-tech револуције. Након технолошког прогреса који је покренула Nokia у сфери телекомуникација и ИТ индустрије, овај тренд је настављен и данас су финске технолошке компаније водеће у многим гранама индустрије од биотехнологије до банкарства.

ХЕЛСИНКИ

Хелсинки, престоницу Финске, основао је шведски краљ Gustav Vasa 1550.године на ушћу реке Vantaa али је у XVII веку центар измештен на садашњу позицију на јужном полуострву где је он постао конкурентан центар трговине на Балтику. Иако су 1748.године Швеђани изградили масивну поморску тврђаву Suomenlinna на обали Хелсинкија, како би се супротставили претњама Русије, Финска је ипак постала део Русије а Хелсинки престоница Велике кнежевине Финске (1812.године).

У том периоду настао је монументални план града Хелсинкија као одраз велике моћи царске Русије са градским центром у неокласицистичком стилу, налик на Ст. Петербург. Тада успостављени баланс са природом, Хелсинки - “ћерка Балтика”, сачувао је и до данас.

Хелсинки је постао модеран европски град крајем XIX века, а почетак XX века обележен је растом популације, развојем универзитета и порастом индустрије. После II светског рата, велике зоне, чак читава околна насеља, припојена су Хелсинкију тако да је овај нордијски град започео свој континуални развој. Данас је Хелсинки европска престоница и највећи град Финске са 560 000 становника.

Хелсинки је расут по мноштву прелепих острва док се његова предграђа шире радијално ка копну. Градови – Хелсинки, Espoo, Vantaa и Kauniainen чине метрополитенску регију Хелсинкија са 1.3 милиона становника што представља око 1/4 укупне финске популације.

Vantaa је бизнис центар у коме је смештен главни интернационални аеродром и национални научни центар – Neureka. Espoo обухвата 5 рејонских центара, раздвојених великим зеленим зонама.

Хелсинки је град где се сусрећу источна и западна култура - традиционална источњачка егзотика и савремени Скандинавски стил. Такође, то је град у коме урбани космополитски стил живота коегзистира у перфектној хармонији са природом - динамички центар будућности, неодвојив од природе која га окружује.

Хелсинки је данас један од најмодернијих и културно најпрогресивнијих европских градова. Он је у светском врху у многим областима: улагања у истраживања, рапидан развој ICT технологија, веома висок стандард едукационог система на свим нивоима, итд.

Као престоница, Хелсинки је центар јавне администрације (републичких и градских институција, парламента, разних министарстава, итд.), центар

трговине, културе и науке ширег региона. Представништва најважнијих финских предузећа и 9 од 20 универзитета Финске, налазе се у метрополитену Хелсинкија.

Хелсинки је и центар домаћег и страног туризма због многих знаменитости концентрисаних у његовом региону: Сенат сквер - централни градски трг, обележје града са својом неокласичном лутеранском катедралом, Market Square – традиционални отворени маркет, Успенски црква (1868.) – највећа православна црква у западној Европи, тврђава Suomenlinna, Seurasaari – етно музеј на отвореном, Финландија хол, Национални музеј Финске, Kiasma – музеј савремене уметности, Сибелијусов споменик, Nuukio - национални парк и многе друге.

Helsinki Summer School

Интернационална летња школа у Хелсинкију (Helsinki Summer School, скраћено HSS) је представљена као део европског културног програма града Хелсинкија 2000. године, али за кратко време успела је да се потврди као високо цењени академски летњи догађај у Европи.

Хелсинки није само главни град Финске, већ и главни центар високог образовања. На Универзитету у Хелсинкију студира око 38000 студената, док је број наставног особља и истраживача већи од 3500. Међутим, у региону града Хелсинкија постоји још осам универзитета, односно додатних око 25000 студената и око 2000 наставника и истраживача. Образовање је високо цењено у Финској, док је високообразовни систем Финске међународно признат. Као град културе и високе технологије, Хелсинки нуди изванредне могућности за студирање, што је посебно значајно имајући у виду Болоњски модел студирања прихваћен у већини европских земаља.

Ове године HSS је одржана у периоду од 07.08.2007. до 23.08.2007. године.

У организовању школе учествовале су следеће институције:

- University of Helsinki, Helsinki University of Technology,
- Helsinki School of Economics,
- Swedish School of Economics and Business Administration
- Sibelius Academy.

Председавајући академског одбора је проректор Универзитета у Хелсинкију, професор Thomas Wilhelmsson.

Сваке године школу похађа велики број учесника из око 40 различитих земаља широм света (Бразил, Кина, САД, итд.), али већином из европских земаља.

У оквиру школе било је понуђено 12 различитих курсева осмишљених за студенте, постдипломце, студенте докторских студија и младе професионалце из целог света. Теме курсева варирају од бизниса и менаџмента до уметности, од науке до политике. Руководиоци курсева и предавачи су истакнути фински, али и међународни професори, истраживачи и професионалци из различитих научно-истраживачких области. Сваки курс је био специфично организован у зависности од теме којом се бави, али су се готово сви базирали на групном и индивидуалном раду учесника. Званичан језик школе је енглески.

Званичан назив курса који је за тему имао урбанистичко планирање био је Планирање раста урбаних региона. Група је формирана од 22 учесника различитих образовних профила (архитекте, социолози, просторни планери, правници, политиколози, економисти) из следећих земаља: Финске, Португалије, Македоније, Хрватске, Италије, Русије, Немачке, Бразила, САД-а, Румуније, Кине, Јордана и Србије (тим Урбанистичког завода Београда). Предавања су одржавана од стране професора студија урбаног планирања,

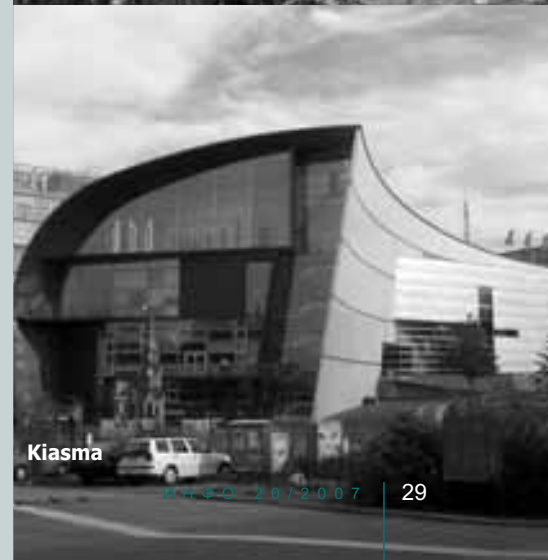
Финландија хол

Сибелијусов споменик

Nuukio

Kiasma

Хелсинки - центар

Хелсинки - периферија

Хелсинки - природа

али и учесника у процесу планирања, менаџера и представника пословних удружења.

Учесници су имали обавезу да пре почетка курса доставе рад на тему коју сами одаберу, али која мора имати осврт на проблематику урбаног ширења града. Током курса учесници су имали обавезу активног учествовања у предавањима, радионицама и екскурзијама, кроз групни и индивидуални рад. Поред тога, као додатни задатак био је припремање кратког личног CV и давање коментара на једно од одслушаних предавања. Такође, сваки од полазника курса требао је да да свој индивидуални допринос блогу „locating Helsinki”. Полазници курса који су испунили све задатке добијају диплому, која се бодује према боловском моделу.

Курс Планирање раста урбаних региона имао је за циљ проучавање главних изазова са којима се планирање оваквих региона тренутно суочава. Регион града Хелсинкија добар је пример метрополе у којој процес урбанизације континуирано траје. Данас, миграције из других градова Финске постају све значајније, а посебно је у порасту прилив страних грађана.

У последњих 50 година, број становника Хелсинкија и три придодате општине се удвостручио. Истовремено, зона становања, рачунато у km², се увећала десет пута. Велики економски раст у последњој деценији и растући удео домаћинства са малим бројем чланова, одразио се на повећање потребне стамбене површине по становнику. Највећи изазов данашњег планирања је да се спречи неконтролисано ширење грађевинског рејона, али истовремено омогући развој квалитетног животног окружења за нарастајућу хетерогену популацију.

Курс је разматрао овај тзв. “growth pain” урбаних региона и могућа начелна решења како би се ублажиле последице. Илустративни примери планских докумената и конкретних развојних пројеката су анализирани током предавања, радионица и екскурзија организованих по различитим градским целинама административног подручја Хелсинкија. Ове тзв. урбане лабораторије кроз хелсиншки регион послужиле су као платформе за дискусију између учесника у процесу планирања. Учесници курса су анализирали у ком правцу би развој Хелсинкија могао ићи у будућности: да ли је то ширење града на значајне зелене површине у близини града са предусловом добро развијеног и ефикасног јавног транспорта и високим квалитетом животне средине или је то пак погушћавање урбане структуре у самом граду на рачун смањења јавних простора и зелених површина? Односно, кључно питање које се намеће је како раст популације и економије могу коезистирати са постојећим и будућим урбаним структурама.

Полазници курса имали су јединствену прилику да се придруже овој интердисциплинарној дискусији, којој је оквир био искуство града Хелсинкија, али уско повезано са новим, иновативним стратегијама урбаног развоја других метропола.

Занимљиво је да је током трајања школе исказано велико интересовање о процесу планирања у Србији, односно Београду, тако да је тим из Урбанистичког завода на молбу организатора и предавача курса, приредио презентацију о процесу планирања у Србији, хијерархији планова, значајним развојним пројектима у Београду и кључним проблемима у урбаном планирању у Србији данас.

Поред школских активности током HSS-а, биле су организоване бројне ваншколске активности које су имале за циљ међусобно упознавање учесника на различитим курсевима. Посебно треба издвојити посету националном парку Нуксио у околини Хелсинкија, где постаје јасно зашто Финску називају земљом језера и шума.

HSS даје јединствену могућност комбиновања висококвалитетног учења и усавршавања, остваривања нових професионалних контаката, упознавања са процесом планирања у другим земљама и представља незаборавно искуство у Хелсинкију и Финској.

- **Марија Миловановић, дипл.инж.арх.**
- Дарија Бањанин, дипл.инж.арх.**
- Весна Владисављевић, дипл.инж.арх.**
- Јасмина Ђокић, дипл.инж.арх.**

marimekko

iittala_alvar alto design

Iittala-glass

→ УРБАНО ПЛАНИРАЊЕ У ФИНСКОЈ

За сваки од 19 региона Финске донет је Регионални план намене (Regional land use plan), у коме су дефинисани средњорочни и дугорочни циљеви просторног развоја региона. Приказана је дистрибуција планираних намена, узимајући у обзир ефекат који ће имати на планирање на нивоу општине. Регионални план намене верификује Регионално веће, састављено од представника општина и у обавези је да у планском документу потврди спровођење „Смерница за коришћење земљишта“, које доноси финска Влада.

Стратегија развоја региона приказана у овом планском документу резултат је сагледавања циљева на нивоу више општина и дефинише се кроз:

- развој инфраструктуре (путеви, железничке пруге, енергетска постројења...)
- утицај планиране намене на просторне и друштвене структуре
- развој спортско-рекреативних зона
- заштиту природних добара, карактеристика предела, културног наслеђа
- развојне потенцијале који укључују такмичарски однос општина

Регионални план намене даје оквир планирању на нивоу општине (Local master plan, Joint master plan). Такође, дефинише подручја у којима је забрањена градња и услове ограничене изградње. Власницима земљишта на коме је прописано ограничење се надокнађује изгубљена вредност.

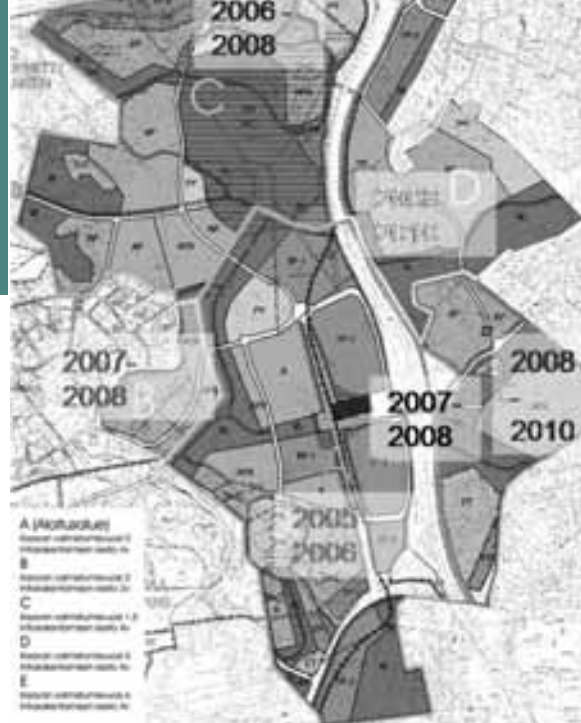
Регионални план намене укључује принципе одрживог развоја, мере унапређења и одржавања инфраструктуре и ресурса ради подршке регионалној економији, принципе економске ефикасности, права власника.

Регионални план се може израдити у три форме:

- **Општи регионални план намене** (Comprehensive regional land use plan) - приказује генералне планерске поставке за цео регион
- **Фазни регионални план намене** (Phased regional land use plan) - покрива специфичне планерске теме током различитих фаза реализације
- **Суб-регионални планови намене** (Sub-regional land use plan) – даје поставке развоја кохерентних подручја, као што је речни систем.

Општинске управе израђују генералне планове, који представљају оквир за детаљно планирање. Детаљни планови имају форму пројекта са фазном реализацијом.

Најбољи пример планирања у Финској представља Мастер план „вртог града“ на локацији Suurpelto, који припрема општинска управа у граду Espoo - Local master plan for Suurpelto. У постојећем стању то је пољопривредно земљиште површине 325ха, у близини Espoo, другог по величини града Финске. Прелиминарна истраживања локације су спроведена и њихов резултат су три варијанте, које представљају основ за јавну расправу. Управа у Espoo је основала је Feed back serv-

ise, који информише становништво и друге интересне групе о процесу планирања и позива их да учествују у припреми Local master plan for Suurpelto (еквивалент овом планском документу, према нивоу детаљности и садржају, у нашем систему планирања је План генералне регулације). Истовремено, обављене су анализе утицаја на животну средину за сваку од три варијанте и представљене јавности.

Резултати feed back анкете представљају значајан део полазних премиса за процес интерактивног планирања, у коме се путем интернета обавља комуникација између грађана и планера. Учесницима анкете се шаљу информације о току процеса планирања.

У Suurpelto се планирају површине намењене становању и пратећим функцијама, комерцијалним делатностима, зеленим површинама (30% укупне површине плана), које ће формирајући коридоре повезивати шумске масиве у ободној зони насеља са парковима и рекреативним зонама у оквиру насеља. Визија Suurpelto заснива се на насељу које интегрише рад, становање, образовање, рекреацију и забаву на пешачкој доступности. Планирани број становника је 7000, а број радних места 9000. Имплементација ће се одвијати фазно у наредних десет година.

Током ове године ради се стабилизација земљишта, затим следи трасирање улица и опремање инфраструктуром. Власницима земљишта се не надокнађује изузимање земљишта за улице, а уколико блокирају изградњу планираних објеката, годишње плаћају 240€/m² планиране БРГП.

■
Дарија Бањанин, дипл.инж.арх.

→ Међународна конференција “Историја, наслеђе и ревитализација” SIBIU 2007

INTBAU (International Network for Traditional Building, Architecture & Urbanism),

Међународна мрежа за традиционалну изградњу, архитектуру и урбанизам, је у периоду од 23. до 25. септембра 2007. године одржала годишњу конференцију под горе наведеним називом, која је била одржана у граду Сибиу у Румунији, овогодишњој европској престоници културе.

Конференција је имала за циљ да окупи радове из области културног наслеђа и традиционалне изградње, а који се односе на земље некадашњег комунистичког друштвеног уређења - земље централне и источне Европе.

Рад Конференције био је подељен у шест сесија које су покривале следеће теме: урбанистичко планирање иза “челичне завесе”, ревитализацију и заштиту историјских зона, нову изградњу у заштићеним зонама и образовање из области традиционалне архитектуре.

На конференцији су били представљени радови из Босне и Херцеговине, Хрватске, Естоније, Финске, Француске, Немачке, Летоније, Литваније, Пољске, Румуније, Русије, Велике Британије и Србије (Урбанистички завод Београда и г-ђа Бојана Каравидић из Петроварадина).

Конференција је завршена округлим столом на коме је донет документ “Сибиу Меморандум”, који у себи садржи сет предлога који треба да служе као смернице за даљи практичан рад из области културног наслеђа и изградње.

У прилогу овог текста дат је превод Венецијанске Декларације INTBAU и документа SIBIU MEMORANDUM.

■
мр Драгана Минић-Шинжар, дипл.инж.арх.
Соња Костић, дипл.ист.умет.

→ INTBAU

(International Network for Traditional Building, Architecture & Urbanism)

Покровитељ: Његово Краљевско Височанство Принц од Велса)

Венецијанска Декларација INTBAU За очување споменика културе и целина у 21-ом веку

Атинска Повеља из 1931. године дала је значајан допринос за развој проширеног међународног покрета за очување нашег свеукупног наслеђа за будуће генерације. Венецијанска Повеља из 1964. године негирала је проблеме који су константно варирали и постајали све комплекснији. Преиспитивањем Атинске Повеље сачињена је темељна студија примењених принципа и повећан је њен обухват у новом документу.

Скоро пола века касније, суочили смо се са новим проблемима и новим сложеностима. Најистакнутији међу њима је изазов да се побољшају кохерентне и одрживе урбане средине у оквиру којих су историјски споменици често само елементи обележавања и живи депои важних и корисних знања. Такође, констатовано је да Венецијанска Повеља није у довољној мери ставила изазове пред Европу и Сједињене Државе, и превидела је виталну улогу коју традиционалне вештине градње и надаље имају. На крају, један број логичних контрадикторности постао је уочљив у оквиру саме Повеље или у оквиру њене сувише строге интерпретације.

У вези с тим се група међународних лидера из области конзервације, архитектуре, урбанизма и просторног планирања састала у Венецији у новембру 2006. године и договорила да је дошло време да се појасни Венецијанска повеља и њена интерпретација која се односи управо на следеће тачке:

ПРЕАМБУЛА: означава нашу општу одговорност за очување старих споменика за будуће генерације и да им "их проследи у њиховој богатој аутентичности". Сада је схваћено, да је ипак, сваки чин конзервације или рестаурације неизбежно и чин промене која се базира делимично на историјским знањима. Стога је циљ да аутентичност не сме бити интерпретирана тако да захтева апсолутно стање очувања прекатегоризованим тренуцима у времену. Радије би требало да рефлектује комплексан узорак промене и враћање кроз периоде укључујући и садашњост. Ово треба да се односи такође и на примењене материјале као и на технике прецизне конзервације.

Члан 1. мудро укључивање урбане и руралне поставке при дефинисању историјског споменика. Бележимо да ово такође може да укључи модел историјски јединствене насеобине или организациону структуру у оквиру окружења, која може да садржи важна сазнања за будућа насеља.

Члан 2. тражи прибежиште у свим наукама и техникама које могу да допринесу студији и очувању архитектонског наслеђа. Наглашавамо важност научног истраживања, нарочито за корисна, али проверена знања примењена на историјским споменицима који могу да се покажу релевантним за неслућене размере изазова данашњице као и у будућности. Учешће јавности у научним, образовним и политичким разменама на ове теме је виталан.

Потписано од стране аутора, 08.01.2007. године.

Роберт Адам (Уједињено Краљевство);
Клаудио д'Амато (Италија);
Итан Ентони (САД);
Ирена Бакуле (Летонија);
Џон Блис (САД);
Бен Болцар (Уједињено Краљевство);
Јусеф Ченаои (Алжир);
Викас Дилауари (Индија);
Метју Харди (Аустралија/УК);
Мејша Хантер (САД);
Иан Локед (Нови Зеланд);
Паоло Маркони (Италија);
Мајкл Мехофи (САД);
А.Г.К. Менон (Индија);
Њ. Браун Мортон III (САД);
Николас Патрикиос (Грчка);
Савита Рац (Индија);
Боб Роуз (Аустралија);
Стивен Симс (САД);
Крупали Уплекар (Индија);
Панче Велков (Македонија).

Члан 4. се односи на перманентну репарацију (поправку) споменика. Напомињемо да репарација уз коришћење нових елемената, компатибилних по свом карактеру, не представља “лажни историцизам” који обезбеђује нове елементе и може бити лако издвојен од стране експерата или уз помоћ примењених материјала.

Члан 5. забрањује измене на основама објеката, чак иако се тако врши пренамена за неку друштвено корисну намену. Али овакве измене морају бити дозвољене уколико је алтернатива претња за опстанак објекта, где измене нису неусклађене како је то речено у Члану 6. и где је пажљиво документована измена, колико год је то могуће; овакве промене би требало да садрже оригинални просторни концепт објекта и његове структуре.

Члан 9. односи се на нови рад “који мора бити видљив у односу на оригиналну композицију и мора да носи печат привременог”. Али ово постигнуће мора бити динамички избалансирано са осталим потребама, укључујући потребу за кохерентним и трајним људским окружењем. Ипак нови радови (интервенције) морају бити назначени у односу на оригиналну композицију и у исто време усклађени са целом композицијом. Печат привремености може бити обезбеђен на више начина укључујући примењену информацију, или видљиве ознаке, или пак специфичности. Није неопходно створити упадљиво постављање једног поред другог, које може нарушити захтев да се очува традиционална поставка или односи маса и боја (члан 6, члан 13).

Члан 11. тврди да “валидни доприноси свих периода по објекат као споменика морају бити поштовани, обзиром да јединство стила није циљ рестаурације”. Али стилови се не могу строго приписати јединственом пореклу у одређеном периоду или контексту обзиром да може доћи до њиховог враћања и до понављања оживљавања различитих периода и контекста. Стога варијације стила могу бити толерисане и прихваћене за било који период укључујући и садашњост. У исто време јединство композиције може бити кориговано и не захтева јединство стила.

Члан 12. тврди да “замена делова који недостају мора бити интегрисана складно са целином, али у исто време мора бити назначена у односу на оригинал тако да рестаурација не фалсификује уметничке или историјске доказе”. Ипак ова потреба не треба да буде интерпретирана као забрана замене у компатибилном стилу. То захтева само поштenu назнаку нових радова који могу бити идентификовани у циљу представљене информације.

Члан 13. забрањује доградњу која иступа од интересантних делова објекта, његове традиционалне поставке, равнотеже његове композиције и његов однос према окружењу. Заједно са осталим члановима ово мора бити тумачено са значењем да дозвољене савремене доградње пажљиво заузимају своје место у оквиру складне композиције (укључујући и обновљене стилове, који се чине одговарајућим као и инвентивне нове стилове). Доградње које су намерно неконтинуалне, неодговарајуће или саме по себи доминантне, не смеју бити дозвољене да не би уништиле равнотежу композиције или однос са окружењем.

INTBAU SIBIU MEMORANDUM

МЕЂУНАРОДНИ МЕМОРАНДУМ ЗА ЗАШТИТУ НАСЛЕЂА И ПРОМОВИСАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ АРХИТЕКТУРЕ У ЦЕНТРАЛНОЈ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ (Нацрт)

ПРЕДГОВОР

Наслеђе централне и источне Европе је живи доказ народне традиције и занатства. Под комунизмом (отприлике 1945 – 1991) већина традиционалних места у регији су била занемарена док је нова модернистичка изградња, често у форми нових стамбених блокова, заузела приоритет. Занатство и школе били су или полако затварани или обесхрабривани услед утемељивања и форсиране перцепције којом су они представљени као нешто што више није потребно у социјалистичком друштву.

После колапса комунизма у централној и источној Европи започела је обнова појединачних зграда или целокупног наслеђа. Жижа је углавном била усмерена на најбољи начин заштите културног наслеђа уз поштовање вештина и материјала који су коришћени. Како се старим областима повратила слава, притисак глобалног тржишта на те зоне постао је све видљивији. Нова модерна изградња без сразмере, стила и пропорције почела је да прети складу и равнотежи традиционалних места у региону.

Људи су све више постајали свесни тешко стеченог искуства које је уграђено у изграђено окружење. Активна удружења у оквиру регије лобирају за законски оквир како би се заштитили наслеђе и стари простори и како би се обезбедило да нова изградња поштује исте стандарде одрживости као што то јесте било за старе просторе.

ДЕФИНИЦИЈЕ

Наслеђе = историјски национални белези изражени у зградама, природи и традицији виђени као опште добро које треба будући нараштаји да наследе.

Централна и источна Европа = група земаља претходно означена као “Источни блок” које су биле под утицајем СССР-а од краја II светског рата до почетка 1990-тих.

ЦИЉ

Члан 1: Циљ Меморандума је да произведе сет одређених како би охрабрио квалитетну праксу и одговарајућу заштиту архитектонског наслеђа у централној и источној Европи и промоција новог одрживог развоја. INTBAU Сибиу Меморандум је документ базиран на исходу INTBAU конференције: “Историја, наслеђе и реконструкција”, одржаној у средњовековном румунском граду Сибиуу од 23-25 септембра 2007.

СМЕРНИЦЕ ЗА ЗАШТИТУ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Члан 2: Културно наслеђе није ограничено само на грађевине и већ коришћене материјале.

Наслеђе је такође и израз локалне традиције, занатства и одрживог начина живота.

Члан 3: Минималне интервенције на наслеђеним зградама и градовима су препоручљиве у циљу да се коригује равнотежа и одрживост и да се заштити локални идентитет.

Члан 4: Важно је избећи наметљиве савремене интервенције које су непропорционалне и одударују од стила у својом успостављеном окружењу.

Члан 5: Антрополошка представа конзервације и креативног континуитета као јединственог процеса мора бити промовисана у циљу постизања гео-културног идентитета и очувања одрживог начина живота.

Члан 6: Како би се смањила емисија угљеника нова истраживања и публикације о одрживим технологијама изградње и мере које се односе на угљеник треба промовисати.

Члан 7: Изградња високих зграда у близини зона са културним наслеђем требала би да буде ограничена уколико оне мењају изглед историјског центра.

Члан 8: Одговарајућа легислатива која се односи на заштиту културног наслеђа мора бити усвојена и стављена на снагу како на локалном тако и на централном нивоу.

СМЕРНИЦЕ ЗА УПОТРЕБУ МАТЕРИЈАЛА

Члан 9: Природни материјали из извора у окружењу би требало да буду коришћени кад год је то могуће и при обнови и при изградњи нових зграда.

Члан 10: При обнови зграда, кад год је то могуће, треба користити исте материјале или најсличније оригиналним материјалима коришћеним за зграду.

СМЕРНИЦЕ ЗА УКЉУЧИВАЊЕ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Члан 11: Неопходно је да локално становништво буде укључено у активности локалног карактера које су базиране на локалном искуству и познавању стања ствари.

Члан 12: Важно је укључити све секторе становништва локалне заједнице без обзира на године, пол, етничко порекло и вероисповест и др.

Члан 13: Препоручује се буђење свести јавности о вредностима културног наслеђа у спрези са економском одрживошћу, културним, здравственим и индентификационим разлозима.

■
Са енглеског превела
мр Драгана Минић-Шинжар, дипл.инж.арх.

→ Danube lifeline of Europe”

Међународна конференција региона уз Дунав у Улму/Немачка

→ Дунавски биро из Улма у сарадњи са Федералним министарством за економску сарадњу и развој (BMZ), Немачким друштвом за техничку сарадњу (GTZ), Индустијско-трговинском комором Улма, Дунавском комисијом и Европском комисијом за културу организовали су међународну конференцију о Дунаву са намером да се да допринос сарадњи земљама у региону Дунава њиховим умрежавањем политичким и културним везама, преко међународних пројеката у пословању и науци.

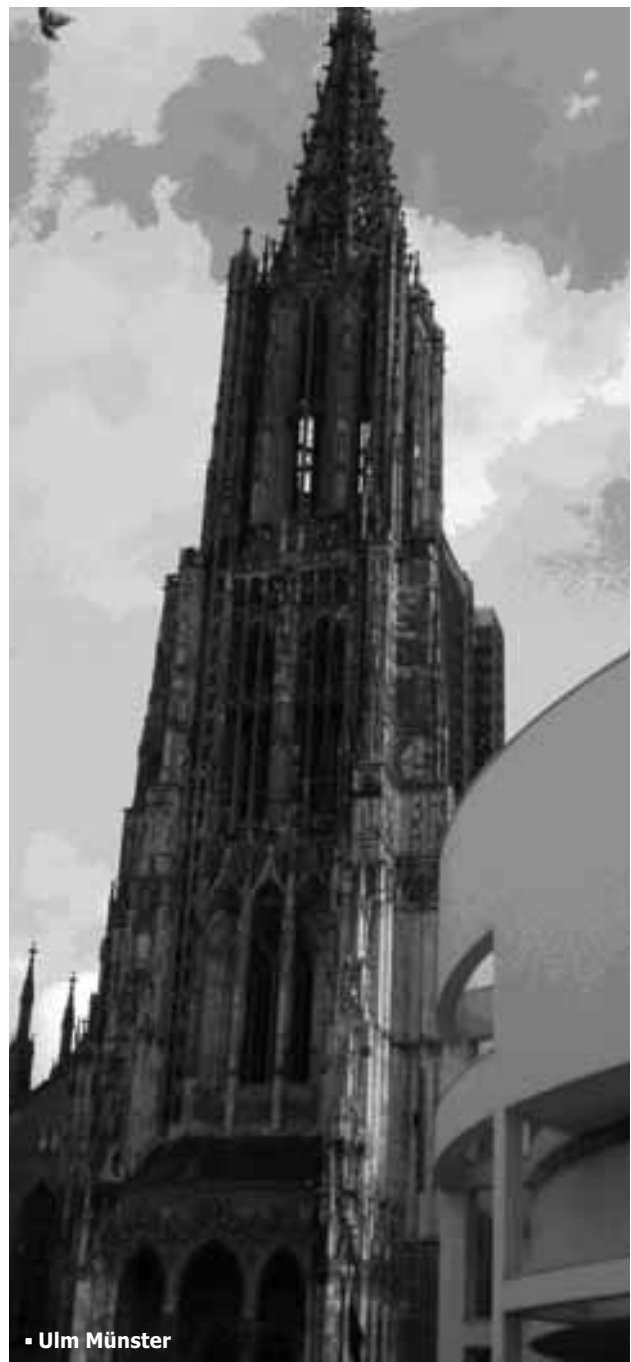
Конференција је одржана од 06 – 08. новембра 2007. године у Улму. У свечаној сали Градске већнице конференцију су отворили Федерални министар за економску сарадњу и развој Немачке г-дин Лео Креуц, Градоначелник Улма г-дин Иво Гонер, Председник Дунавске комисије Србије Амбасадор Милован Божиновић, Председник фондације Зоран Ђинђић г-ђа Ружица Ђинђић, подпредседник Скупштине АП Војводине Шандор Егереси, Представник за Источну Европу Државе Баден Виртемберг г-дин Хеинц Калберер, Федерални министар Баден Виртемберга г-дин Вернер Шемп, Федерални министар за едукацију и истраживање г-ђа Анета Шван.

Тродневној конференцији су присуствовали представници из Србије, Бугарске, Румуније, Хрватске, Аустрије и Немачке из министарстава из области економије и заштите животне средине, Банкарског сектора за Југоисточну Европу, Истраживачких центара, Европске комисије и Дунавске комисије, Пакта о стабилности Југоисточне Европе, музеја, приватног сектора из области науке, бициклизма, туристичких организација и фондова. Затим, представници немачког друштва за техничку сарадњу поменутих земаља, Скупштине града Београда и АП Војводине.

Конференција је организована у пет тематских група, где су се сагледавале могућности и потенцијали реке Дунав као:

- јединственог туристичког региона
- економског региона
- саставни део природе и животне средине
- транснационалну саобраћајну руту Европе
- нови облик кооперације науке, културе и комуникација

Први и други дан радне групе “Дунав – јединствени туристички регион”, одржано је неколико презентација на тему како јавни и приватни сектор учествују у развоју туризма. Међу предавачима из Србије, Државни секретар Министарства за економски и регионални развој проф. Др. Горан Петковић, представио је “Стратегију развоја туризма Србије”, која је у фази израде. Заменик вд Градоначелника града Београда, г-ђа Радмила Хрус-

• Ulm Münster

тановић, izložila je kako grad preko svog upravljачkog и извршног система учествује у активирању туризма. Заједно са осталим предавачима надлежних органа Бугарске и Румуније отворена је и дискусија која је била саставни део радионице. Бициклички и наутички туризам и кампови нашли су своје место организовањем кроз приватни сектор, где су представљени пројекти до сада реализованих идеја. Међу њима је посебно запажен пројекат, Немачког друштва за техничку сарадњу (GTZ) са већ реализованим бицикличким стазама кроз Србију као и пројекат експерта за бициклички туризам “Националног парка Копачки рит” у Хрватској, где је изведена разграната мрежа стаза са могућношћу смештаја у мањим објектима у оквиру домаћинства. Интересантан је податак настао из пројекта којим се бавила истраживачка институција из Минхена, Studiosus-Reisen, изучавањем три независне територије у региону Дунава: Бугарске, Румуније и територије између Јадранског мора и реке Дунав, назване “EX YU”. Наиме, на лествици где је приказан квалитет хотела, цене ванпансионских услуга и квалитет јавног превоза аутобусом, територија “EX YU” се налази на најнижем нивоу. Хотели и аутобуси су лоши, цене су високе. Овај податак се нарочито односи на Хрватску, док Србија још увек није дестинација за туризам, с обзиром да су за сада хотели махом од 0-3 звездице. Румунија има нешто квалитетнији јавни превоз, али по квалитету хотела су доста испред. Бугарска, у сва три сегмента предњачи у понуди.

Тематском облашћу “Дунав - Заштита природе и животне средине”, презентовани су радови на тему квалитета воде, заштите од поплаве и обновљиве енергије. Присутни су били излагачи из Немачке, Аустрије, Мађарске, Бугарске и Србије. Излагање г-дина Karl Tottera (SEEG Mureck, Аустрија) “The Mureck Energy Cycle Resources from the Region for the Region” привукло је пажњу присутних. У кооперацији са локалним пољопривредним становништвом, фирма SEEG, за подручје Мурека, успела је да успостави производњу и коришћење биоенергије и на тај начин постигне одрживи развој. Коришћењем семена шећерне репе производе јестиво уље, биолошко гориво за грејање, биолошки гас и електричну енергију. Направили су модел применљив и за остала подручја. Посебно значајно је било излагање г-ђе Tamas Enlko Anna из Мађарске, на тему “Wetlands in the Central Danube Floodplain – Values, Problems and Possibilities”. Реч је о трогодишњем пројекту у циљу очувања ветланда (влажних станишта) у плавном подручју централне зоне Дунава, која административно припада Мађарској, Хрватској и Србији. На изради пројекта истовремено су учесовали стручњаци све три земље, као и становништво настањено непосредно уз подручје обухваћено радом.

• Stadthaus

• Alte Münz i Schiefes Haus (крива кућа) у рибарској четврти

• Рибарска четврт на рекама Блау и Илер

• Town hall

Поред присуствовања конференцији имале смо прилику да обиђемо град и сазнамо нешто више о његовој историји, развоју и архитектури:

Улм је немачки град, на Дунаву, површине 118.69 km², са 120 000 становника, густине насељености 1,011/km². Припада савезној држави Баден Виртемберг. Од града Минхена удаљен је 145 km, а од Штудгарта 80 km. Налази се на месту где се реке Блау и Шлег уливају у Дунав на 479 м н.в. Осим Дунава, град окружују шуме и планине висине до 620m. Неке од њих су део Швапских Алпа. Река Дунав Улм одваја од Новог Улма који припада Баварији. До 1810. године припадао је граду Улму са 50 000 становника. Овај географски положај је допринео и његовом другом називу “Двојни град”. Први видљиви знак тога је да имају различите регистарске таблице. Затим, две градске скупштине са два градоначелника. За 165 000 становника то не представља велику препреку. Две општинске (градске) надлежности функционишу заједно у погледу више поља. Израсле су у јединствену економску целину са заједничким циљем – комерцијалног и културног покретача региона. Међутим, разлике свакако постоје. Улм је стари град, док је Нови Улм релативно млад. Ова чињеница разликује карактере ова два града. У Улму је романтична рибарска и кожарска четврт (Fishermen's and Tanners' Quarter) са чаробним најчешће кривим полудрвеним кућама, које одишу средњевековним временом; у Новом Улму прецизност - правилност чини своје.

Наравно, два различита града су отворена и према савременим конструкцијама. Центар града Улма је микс слободног града Римске империје и високо-квалитетних зграда модерних линија: Градска кућа (Stadthaus, 1993. године), пројекат арх. Ричарда Мајера, центар културних дешавања и манифестација налази се поред готске катедрале (Münster), и на историјском тргу са новом градском библиотеком налик стакленој пирамиди. Нови Улм, је такође отишао далеко у погледу модернизације његовог центра.

Историја

Први проналасци везани за утврђење града Улма датирају из раног неолита, 5000 BC. Остаци тог насеља лоцирани су у селима Eggingen и Lehr који су сада саставни део Улма. Први пут Улм се помиње 850. године, а Фридрих Барбароса га проглашава градом 1181. године. Тада је био познат као место где су се одмарали немачки краљеви и цареви за време путовања. Касније постаје град трговаца и занатлија. Захваљујући првенствено географском положају, на значајним трговачким путевима који су се пружали до Италије, доживљава процват у шеснаестом и седамнаестом веку, махом извозом текстила. Ови векови такође представљају “зени” уметности у Улму, посебно за сликаре и вајаре. Године 1530-те постаје протестантски град. После тридесетогодишњег рата (1614-1648) започиње његов постепени пад. Око 1700. године постаје мета напада Француских и Баварских војника. Током Француске револуције град је окупиран од стране француске и аустријске војске, када је уништен већи део градског утврђења. Од 1803. године више нема статус “слободног града” и припаја се Баварској. Улм је познат по

тзв. “Улмској операцији”, године 1805., приликом које је Наполеон Бонапарта готово без испаљеног метка заробио велику аустријску војску под командом фелд-маршала Мацка - једној од најблиставијих, али и најмање спектакуларних победа у Наполеоновим ратовима. Године 1810. Улм улази у састав Краљевства Виртемберг. Средином 19. века град постаје центар индустрије Јужне Немачке. Изградња катедрале, које је била прекинута услед економске нестабилности све до 16-ог века, у овом периоду је завршена (1891. године). Као и сви други немачки градови, Улм постаје социјалистички град, 1933. године. Током Другог светског рата град је био уништен. По његовом окончању, 80% старог средњовековног центра града било је срушено. Већи део града је поново изграђен у стилу година у којима се градило, 1950. и 1960., а објекти старог дела су реконструисани. Доживљава велики развој захваљујући великим стамбеним пројектима и новим индустријским зонама. Године 1967. оснива се Улмски Универзитет, што је омогућило развој града. Од 1983. године када је достигнут убрзан развој из класичне индустрије према хај тек технологији, у близини универзитетског центра, отварају се Крајслер, Сименс, Нокиа, а затим и многе друге.

Оно што Улм чини познатим

Град у којем је рођен Алберт Ајнштајн.

Минстер катедрала, познати примерак готске црквене архитектуре, са највишим торњем на свету (161.53 m) у коме има 768 степеника. На висини од 143 m, види се панорама Улма и Новог Улма, а како кажу по ведром времену могу се видети Алпи. Грађена је од 1377-1890. године. Финансирана је од стране грађана Улма.

Рибарско насеље на реци Блау, са пуно полукривих кућа, сликовитих мостова, калдрмисаних улица. Овде је интересантна крива кућа (Schiefes Haus) из 16-тог века, сада претворена у хотел и стари млин (Alte Münz) из 16-тог и 17-тог века, ренесансног стила.

Преостали део градског зида, дуж реке, са кулом из 14-тог века (36 m), познатом као “Butchers' tower”.

Градска већница (The Rathaus) саграђена 1370. године, обликована колорним муралима из 16-тог века, са астрономским сатом на улазу у зграду, из 1520. године. Зграда је реновирана после 1944. године, након знатних оштећења током рата.

Средњовековни комплекс са неколико кућа (The Krone inn), из 15-тог и 16-тог века, све до 19-тог века, где су се немачки краљеви и цареви одмарали током путовања.

Неколико великих објеката из касног средњег века, коришћених у различите сврхе (најчешће магацини хране и оружја) - Schwörhaus, Kornhaus, Salzstadel, Büchsenstadel, Zeughaus, Neuer Bau.

Историјско резиденцијална локација Auf dem Kreuz, са објектима од 1700. године.

Припремила

Весна Веловић, дипл.пр.планер

Градска тврђава поред Дунава и Butchers tower

Нова градска библиотека

